

Заяць В.В., магістр, Пузирьова П.В., доцент

Київський національний університет технологій та дизайну

ІНСТРУМЕНТИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджено особливості та роль спеціальних фінансових інститутів, таких як експортно-кредитне агентство (ЕКА) та Офіс із залучення та підтримки інвестицій в процесі залучення іноземних інвестицій та фінансуванні інвестиційних проектів. Проведено порівняння діяльності провідних експортно-кредитних агентств світу щодо надання послуг в частині гарантування та страхування політичних та комерційних ризиків, їх роль в залученні інвестицій та фінансуванні інвестиційних проектів. Наведено основні характеристики експортно-кредитного агентства України. Запропонована схема та напрями покращення взаємодії експортно-кредитних агентств та суб'єктів господарювання для залучення інвестицій та фінансування інвестиційних проектів.

Ключові слова: іноземні інвестиції; експортно кредитне агентство; інвестиційний клімат; інвестиційний імідж; інвестиційна привабливість.

Zayats V.V., Puzyrova P.V.

Kyiv National University of Technologies and Design

INSTRUMENTS FOR ATTRACTION FOREIGN INVESTMENTS AND FINANCING INVESTMENT PROJECTS IN UKRAINE

Abstract. The article considers the investigation of features and role of special financial institutions, such as Export Credit Agency and the Office for Attracting and Supporting Investments in the process of attracting foreign investments and financing investment projects. Made a comparison of the activities of the world's leading export credit agencies in providing services in terms of guaranteeing and insuring political and commercial risks, their role in attracting investment and financing investment projects. The main characteristics of the export credit agency of Ukraine are given. Also are offered the scheme and directions of improvement of interaction of export credit agencies and business entities for attraction of investments and financing of investment projects.

Keywords: foreign investments; export credit agency; investment climate; investment image; investment attractiveness.

Вступ. Рівень залучення іноземних інвестицій, і як наслідок наявність достатньої кількості фінансових ресурсів є необхідною умовою успішного розвитку економіки країни. Залучення іноземних інвестицій в економіку країни сприяє покращенню стану та оновленню матеріально-технічної бази підприємств, підвищенню ефективності виробництв, забезпеченню конкурентоспроможності товарів, робіт та послуг, впровадженню інноваційних технологій та нарощуванню експортного потенціалу. Створення сприятливого середовища для залучення іноземних інвестицій потребує участі відповідних державних та приватних інституцій, які повинні взаємодіяти між собою, що забезпечуватиме ефективний процес залучення інвестицій у державний та приватний сектори. Глобалізація та науково-технічний прогрес посилили конкуренцію й відкрили нові ринки, які, за умови залучення інвестицій, надають можливості для інноваційного розвитку економіки в цілому та товарів і послуг зокрема.

На теперішньому етапі розвитку та трансформації економіки України іноземні інвестиції відіграють вирішальну роль, а рівень їх залучення є важливим індикатором вбудовування національної економіки до глобальної виробничої мережі. Для активного включення до глобальних ланцюгів доданої вартості (ГЛДВ) Україні необхідно перейти

на виробництво середньо- та високотехнологічної продукції, у зв'язку із чим питання залучення інвестицій стає одним із пріоритетних та визначає актуальність подальших досліджень. Першочергово, для залучення інвестицій необхідно забезпечити інвесторам впевненість у можливості безперешкодного інвестування, гарантувати захист інвестицій на законодавчому рівні та визначити прозорі механізми та способи виведення (повернення) капіталу при виникненні несприятливих умов/ризиків або завершенні проєктів, як це передбачено у всіх провідних країнах світу. Також, на рівень залучення інвестицій суттєво впливає інвестиційний клімат, який в Україні сьогодні класифікується як несприятливий.

Крім того, процес інвестування в Україну ускладнений через тривалість отримання різного роду погоджень, адміністративні перешкоди, складну систему ліцензування, високий рівень оподаткування та відсутність системи та механізмів гарантування та страхування інвестицій. Оскільки у світі є більш привабливі для інвесторів країни, ніж Україна, для активізації процесу залучення інвестицій і формування конкурентних переваг України перед іншими країнами необхідно вжити заходів щодо покращення інвестиційного клімату, кредитного (суверенного) рейтингу України, країнового (територіального) рейтингу Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та запропонувати інвестору додаткові переваги у вигляді приєднання спеціальних фінансових інститутів до процесу залучення інвестицій в Україну, які будуть напряду співпрацювати з інвесторами, що дасть можливість усунути адміністративні бар'єри.

Проблематиці залучення інвестицій в Україні приділяють увагу багато вітчизняних вчених. Так, проблемам залучення інвестицій в економіку країни та вивченню її інвестиційного клімату присвячені праці Т. Майорової, М. Долішній, О. Химича, В. Козаченко, А. Буряка, С. Єкімова, Ю. Жеревчука, Г. Мамутова та інших.

Теоретичні проблеми впливу інвестиційного клімату в Україні на стан залучення інвестицій аналізували М. Лесечко, А. Черемис. Причини низького рівня інвестиційної активності досліджували В. Козик та В. Герзанич. В зазначених працях науковці розглядають та пропонують різні підходи до вирішення проблемних питань залучення іноземних інвестицій в економіку України, проте не достатньо досліджено процеси впливу інвестиційного іміджу та міжнародних рейтингів на обсяг залучення інвестицій.

Крім того, вбачається доцільним розглянути можливість збільшення обсягу залучених інвестицій за рахунок використання продуктів експортно-кредитних агентств. Питаннями особливостей функціонування та становлення експортно-кредитних агентств займалися такі зарубіжні вчені, як Р. Шорт, Г. Хуфбауер, Р. Краусс, У. Делфос, Р. Родрігез, та вітчизняні: І. Тивончук, І. Гужва, Я. Белінська, Д. Богомолова, Є. Бойко, М. Ковальчук, та інші. В своїх дослідженнях науковці приділяли увагу кредитуванню зовнішньоекономічної діяльності, досвіду зарубіжних країн у сфері державної підтримки експорту, формам та видам кредитів тощо. Разом із тим, питанням участі експортно-кредитних агентств у реалізації фінансування інвестиційних проєктів та залученні інвестицій не приділялося достатньо уваги, що на наш погляд є актуальним і обумовлює подальші дослідження [22].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження чинників та проблемних питань, що впливають на залучення іноземних інвестицій в Україну та визначення дієвих механізмів збільшення обсягів інвестицій в національну економіку за допомогою сучасних фінансових інститутів.

Результати досліджень. На сучасному етапі розвитку економіки України одним із пріоритетних завдань є створення сприятливих умов для інвесторів та надання їм особливих конкурентних переваг у порівнянні із іншими країнами світу. Так, як Україна

не в змозі в повній мірі задовольнити інвестиційні потреби держави лише за рахунок внутрішніх інвестиційних ресурсів, для пошуку та залучення потенційних інвесторів необхідно вжити заходів щодо покращення основних чинників, що впливають на обсяг залучення інвестицій.

На сьогодні, переважна більшість інвесторів оцінюють можливість здійснення інвестицій в економіку тієї чи іншої країни або регіону по сукупності різних інвестиційних умов, які в економічній теорії визначені як «інвестиційний клімат». Однак, сприятливий інвестиційний клімат не завжди гарантує стабільне залучення інвестицій, капіталу та технологій, так як потенційні інвестори при здійсненні вибору також звертають значну увагу на суб'єктивну, проте дуже важливу економічну категорію – «інвестиційний імідж», що на ряду з інвестиційним кліматом відіграє одну із ключових ролей в процесі залучення інвестицій. При оцінці інвестиційного іміджу країни чи регіону потенційні інвестори опираються на інвестиційні рейтинги, які відіграють ключову роль в процесі прийняття рішення, так як дають змогу кількісно та якісно оцінити можливі політичні, комерційні, інвестиційні та репутаційні ризики, ступінь надійності здійснення інвестицій, період самоокупності тощо [23].

В сучасному світі існує достатня кількість міжнародних організацій, в тому числі фінансових і рейтингових та інформаційних агентств, які здійснюють складання міжнародних інвестиційних рейтингів, серед яких найбільш впливовими є [7–10]: рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index); рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom); рейтинг за індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index); рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass).

Одним із найбільш впливових міжнародних інвестиційних рейтингів є рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). Зазначений рейтинг розраховується Всесвітнім економічним форумом і складається з комбінації загальнодоступних статистичних даних і результатів глобального опитування керівників компаній, дослідницьких інститутів і організацій у країнах, що аналізуються у рейтингу. Індекс глобальної конкурентоспроможності складений із 113 змінних показників, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу в залежності від рівня економічного розвитку. Показники об'єднані в 12 контрольних показників, що визначають національну конкурентоспроможність: якість інститутів; макроекономічна стабільність; інфраструктуру; здоров'я і освіта; професійна підготовка; ефективність ринку товарів і послуг; ефективність ринку праці; розвиненість фінансового ринку; рівень технологічного розвитку; розмір внутрішнього ринку; конкурентоспроможність компаній; інноваційний потенціал [13].

Ще один вагомий рейтинг – рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom), який розраховується американським фондом "The Heritage Foundation" та газетою "The Wall Street Journal". Рейтинг за індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index), який розраховується Світовим банком, визначає методику оцінки якості правил, що регулюють та визначають умови діяльності підприємств у тій чи іншій країні впродовж повного життєвого циклу – від реєстрації до моменту ліквідації компанії. При цьому, рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass) є найбільш показовим серед міжнародних інвестиційних рейтингів. Зазначений рейтинг складає Гамбургський інститут світової економіки спільно з німецькою аудиторською компанією "BDO". Індекс інвестиційної привабливості розраховується для 174 країн на основі 20 показників. За результатами проведеного аналізу по зазначеним вище рейтингам позиції України мають наступний вигляд (табл 1).

Таблиця 1

Позиції України у міжнародних рейтингах протягом 2010–2020 рр.

Рік	Рейтинг за індексом глобальної конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index). <i>Розраховується для 137 країн світу</i>	Рейтинг за індексом економічної свободи (Index of Economic Freedom) <i>Розраховується для 178 країн світу</i>	Рейтинг за індексом легкості ведення бізнесу (Ease of Doing Business Index) <i>Розраховується для 190 країн світу</i>	Рейтинг за індексом інвестиційної привабливості (International Business Compass) <i>Розраховується для 174 країн світу</i>
2010	82	162	142	*
2011	89	164	145	*
2012	82	163	152	*
2013	73	161	137	*
2014	84	155	112	109
2015	76	162	96	89
2016	79	162	83	130
2017	85	166	80	134
2018	83	150	76	131
2019	85	147	71	*
2020	*	134	64	*

*- дані відсутні.

Джерело: розроблено авторами на основі [9–12].

Як видно із наведеної інформації позиції України у міжнародних рейтингах є достатньо низькими і лише за індексом легкості ведення бізнесу Україна показує позитивну динаміку. Низькі позиції України у міжнародних рейтингах прямо пов'язані із обсягом залучених (вкладених) інвестицій (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка надходження/вкладення іноземних інвестицій
в економіку України у 2010–2020 рр., млн дол. США

Рік	Надходження	Загалом (обсяги інвестицій, наростаючим підсумком з початку інвестування)
2010	6495	52872
2011	7207	58654
2012	8401	65121
2013	4499	67031
2014	410	49835
2015	1458	43780
2016	3810	45195
2017	3692	45179
2018	4455	44009
2019	5860	51387
2020	272	49686

Джерело: розроблено авторами на основі [1, 2, 16, 18].

Графічно динаміка надходження/вкладення іноземних інвестицій в економіку України у 2010–2020 рр. представлена на рис. 1.

Джерело: розроблено авторами на основі [1, 2, 16, 18].

Рис. 1. Динаміка надходження/вкладення іноземних інвестицій в економіку України у 2010–2020 рр.

З огляду на зазначене, для збільшення обсягу залучення іноземних інвестицій державними та приватними інституціями мають бути вжиті заходи щодо покращення позицій України в міжнародних рейтингах, і як наслідок інвестиційного клімату та іміджу країни, що на нашу думку першочергово впливає на прийняття інвесторами рішення про інвестування.

Для покращення інвестиційного клімату та іміджу України першочерговим завданням є удосконалення законодавчої, адміністративної та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів залучення інвестицій і як наслідок формування конкурентних переваг національної економіки для потенційних інвесторів. З цією метою на законодавчому рівні створене нормативно-правове поле для залучення інвестицій, розвитку державно-приватного партнерства та надання відповідних гарантій інвесторам. Так, в Україні прийняті та діють закони «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні», «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про режим іноземного інвестування», «Про інвестиційну діяльність», «Про транскордонне співробітництво», «Про індустриальні парки», «Про державно-приватне партнерство» та інші, якими визначені гарантії діяльності інвесторів, засади реалізації державно-приватного партнерства в Україні, режими інвестиційної діяльності тощо. Крім того, підписано та ратифіковано міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше ніж 70 країнами світу [15].

Слід відмітити, що прийняття Україною зазначених законів та взяття на себе відповідних зобов'язань значно покращило привабливість країни серед потенційних міжнародних інвесторів і дозволило створити стійкі й надійні засади та механізми залучення іноземних інвестицій в Україну для розвитку окремих секторів економіки, однак існує ряд суттєвих недоліків, серед яких одним із найвагоміших є те, що в переважній більшості всі ці механізми стосуються великих промислових підприємств чи інвестиційних проектів, які реалізуються під державні гарантії, а реалізація інвестиційних проектів та інвестування в малі та середні підприємства практично не

відбувається або знаходиться на дуже низькому рівні. При цьому, на нашу думку, залучення іноземних інвестицій в малі та середні підприємства є вкрай важливим завданням, яке потребує термінового впровадження, оскільки малі та середні підприємства сприяють диверсифікації економіки і отже її стійкості до криз.

Як підкреслено в останньому звіті Організації Економічного Співробітництва та Розвитку (ОЕСР), через складність залучення в Україну іноземних інвестицій, особливо у нетрадиційні експорто-орієнтовані сектори, країна не може інтегрувати свою економіку у ГЛДВ, вирішальну роль в яких відіграють транснаціональні компанії [16]. ОЕСР також зазначає, що іноземні інвестиції у виробництво значною мірою сконцентровані в великих промислових підприємствах у таких галузях, як металургія, енергетика, хімічна промисловість, тощо, а доля інвестування у виробництво малих та середніх підприємства в цілому відносно мала, і складає близько 5%, тоді як в інших країнах, що розвиваються, частка таких підприємств складає в середньому майже 37% [19].

Так, як, у сучасному світі традиційні підходи, сукупність економічних заходів та урядових політик не можуть в повній мірі забезпечити та стимулювати залучення інвестицій, провідні країни світу почали займатися створенням спеціальних інститутів фінансової підтримки, які сприяли би залученню інвестицій та просуванню національних товарів і послуг на міжнародні ринки. Такими спеціальними інститутами фінансової підтримки виступають експортно-кредитні агентства (ЕКА). ЕКА – це окремі страхові агентства, банки або департаменти міністерств, які здійснюють свою діяльність на ринку структурного, торговельного та проектного фінансування шляхом здійснення страхування політичних і комерційних ризиків та надання гарантій. Структурне фінансування передбачає фінансування іноземним банком інвестиційних проектів компанії-позичальника, що пов'язані із модернізацією діючих виробничих потужностей шляхом отримання кредиту від покупця під гарантії ЕКА. Торговельне фінансування є комплексом банківських інструментів, який замінює банківське кредитування та дозволяє мінімізувати ризики, притаманні торговельній угоді (векселі, документарні операції тощо) [8]. Проектне фінансування – структуроване фінансування для певної мети (кредитування здійснюється для компаній, які нещодавно сформовані згідно з цілями проекту та на певний період часу, який у багатьох випадках перевищує термін дії проекту).

Зараз ЕКА діють майже в усіх розвинутих країнах світу та країнах з перехідним типом економіки. Найбільш відомими є Eximbank (США), JBIC (Японія), Euler Hermes (Німеччина), COFACE (Франція), Atradius (Нідерланди), SBCE (Бразилія), CESCE (Іспанія), SEK (Швеція) та ін. Проте варто зазначити, що в різних країнах різняться механізми такої підтримки – від страхування та гарантування зовнішньоекономічних договорів до прямого кредитування чи інвестування. Слід зазначити, що не існує «типової» чи «ідеальної» моделі експортно-кредитного агентства, адже при створенні такої установи та визначенні функцій, які вона буде виконувати, враховується, звісно, і соціально-економічне становище країни, і політичні умови тощо. У світовій практиці діяльність зі страхування з одного боку та надання банківських послуг з другого боку, зазвичай, є виключними видами діяльності, які не може надавати одна організація. Тому переважно створюються установи, які здійснюють відповідні виключні види діяльності – або банківську, або страхову.

Для прикладу, Уряд Японії здійснює свою діяльність через Японську організацію страхування експорту та інвестицій – NEXI. Установа займається страхуванням ризиків за торговельними та інвестиційними угодами японських компаній з іноземними партнерами. NEXI покриває політичні і комерційні ризики, які можуть виникнути при

здійсненні торговельних та інвестиційних операцій з іноземними партнерами. Уряд Японії гарантує страхування, здійснене NEXI для підвищення кредитоспроможності організації. Ключову роль в системі гарантування Німеччини грає Федеральний Уряд Німеччини, а відповідальним виконавцем є Федеральне міністерство економіки і технологій Німеччини. Найважливішими інститутами є страхове товариство Euler Hermes, а також кредитно-фінансові інститути: Банківська група реконструкції та розвитку KfW та "АКА", що діють у сфері фінансування експортних та інвестиційних проектів. В цілому, ЕКА діють як посередники між урядами країн. Механізм діяльності ЕКА – надання страхового покриття – визначеної суми, в межах якої агентство приймає ризики шляхом надання гарантій і поручительств. Покриття надається з метою зниження кредитного ризику, комерційних і політичних ризиків. Страхове покриття надається учасникам зовнішньоторговельної операції та фінансовим установам, які їх фінансують, що знижує ризики невиконання зобов'язань (табл. 3).

Таблиця 3

Послуги, що надаються провідними ЕКА світу

ЕКА (країна)/ послуга	Страховання експортних кредитів	Страховання зарубіжних інвестицій	Надання гарантій	Спеціальне проектне фінансування
Eximbank (США) / ОРІС (США)	+	- Eximbank (США) + ОРІС (США)	+	-
ECGD (Великобританія)	+	+	+	+
Euler Hermes (Німеччина)	+	+	+	+
NEXI (Японія)	+	+	+	+
COFACE (Франція)	+	+	+	+
Atradius (Нідерланди)	+	-	+	+
SEK (Швеція)	+	+	+	+
KUKE (Польща)	+	+	+	-
ПрАТ "ЕКА" (Україна)	+	-	+	-

Джерело: Розроблено авторами на основі [20].

В Україні питання створення ЕКА гостро постало в 2014–2015 роках після підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію). З набранням чинності 1 січня 2016 року Поглибленої і всеохоплюючої зони вільної торгівлі з ЄС, як частини Угоди про асоціацію, значно зросла присутність України у глобальній виробничій мережі. Разом із тим, для активного включення до глобальних ланцюгів доданої вартості економіка країни має перейти на виробництво середньо- та високотехнологічної продукції. З цією метою та для кредитування економіки, залучення іноземних інвестицій Урядом України в 2018 році прийнято рішення про заснування експортно-кредитного агентства України. Саме ЕКА України, на рівні із іншими ЕКА світу, має забезпечити систему зменшення ризиків, гарантування, кредитування та страхування експортних операцій та інвестицій. Ціль українського ЕКА, на початковому етапі, полягає в забезпеченні економічної диверсифікації та підтримки середньо- або високотехнологічних секторів економіки з високим потенціалом та залученні інвестицій. Здійснення українським ЕКА страхування різного роду ризиків (політичних, економічних тощо) є потужним та ефективним засобом залучення інвестицій для підтримки дрібних та середніх підприємств, оскільки дрібні та середні підприємства сприяють диверсифікації економіки.

На наш погляд, механізм фінансування іноземною фінансовою організацією (банком) проектів, що пов'язані із модернізацією діючих виробничих потужностей в Україні під гарантії ЕКА України може стати дієвим методом залучення іноземних інвестицій в національну економіку. Для цього, ЕКА України необхідно вжити заходів щодо обов'язкового приєднання до Бернського союзу (Міжнародного союзу страховиків кредитів та інвестицій, англ. International Union of Credit and Investment Insurers IUCI), який представляє собою об'єднання страхових компаній, експортно-кредитних агентств, організацій, що займаються страхуванням експортних кредитів та інвестицій. Членство в Бернському союзі значно покращить позиції українського ЕКА на світових ринках, позитивно вплине на інвестиційний імідж України та дозволить здійснювати заходи щодо залучення інвестицій.

Також, однією із пріоритетних задач для ЕКА України є приєднання до ОЕСР, що дасть змогу підвищити рейтинг України відповідно до класифікації ризиків країн ОЕСР, що в свою чергу дозволить покращити позиції України в інших інвестиційних рейтингах. Крім того, має бути налагоджена співпраця ЕКА України з Офісом із залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest), утвореному відповідно до Закону України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні». Офіс займатиметься супроводом проектів і допомагатиме інвесторам від старту проекту протягом усього часу його реалізації. Серед основних функцій Офісу – здійснення заходів щодо залучення потенційних інвесторів для реалізації інвестиційних проектів, надання інвесторам інформаційно-консультаційної допомоги, взаємодія з органами державної та місцевої влади.

Спільна та злагоджена робота ЕКА України із UkraineInvest та продукти, що вони пропонують (супроводження інвестпроектів, страхування та надання гарантій, тощо) можуть стати саме тією особливою конкурентною перевагою України у порівнянні із іншими країнами світу, що дозволить збільшити обсяги залучення інвестицій.

Висновки. ЕКА України разом з Офісом із залучення та підтримки інвестицій можуть стати драйвером залучення іноземних інвестицій для малих та середніх підприємств, розвиток яких сприятиме диверсифікації економіки країни, її трансформації і перебудові з метою вбудовування до глобальної виробничої мережі та активного включення до глобальних ланцюгів доданої вартості. Необхідність розроблення різних механізмів страхування та надання гарантій, здійснення ЕКА України, на ряду із іншими ЕКА світу перестраховування та надання інших послуг визначають актуальність подальших досліджень щодо ролі ЕКА в процесі залучення інвестицій.

Список використаної літератури

1. Національний Банк України, Дані статистики зовнішнього сектору, 2021. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external/data-sector-external#5>.
2. Товарна структура зовнішньої торгівлі України (щомісячна інформація). Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Соболев Б. В. Світовий фінансовий порядок та національна кредитна стратегія. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 115 (1). С. 89–93.
4. Онищенко В. П., Гужва І. Ю. Стимулювання національного експорту. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 6. С. 33–47.
5. Гужва І. Ю. Торгові домми та експортно-кредитні агентства в системі державної політики просування експорту. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2015. № 12. С. 93–96.
6. Волосович С. В. Експортно-кредитні агентства як інститут розвитку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 4. С. 98–107.
7. Світовий банк, Показники світового розвитку, 2019. URL: <https://databank.worldbank.org/reports.aspx?source=2&country=UKR/>.
8. Торгове фінансування в Україні: запитання та відповіді URL: <http://www.avellum.com/>.
9. Doing Business. Світовий банк. 2020. URL: <https://www.doingbusiness.org/>.

10. База даних World Bank. World Development Indicators. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>.
11. The BDO International Business Compass: Update and Subject Focus Labor Market Performance. URL: http://www.bdo.com.kw/getmedia/417dfb6a-8ca4-437c-a552-12.1edb52f2b807/BDOStudie_EN_Executive-Summary-2017_web.pdf.aspx.
13. OECD FDI Regulatory Restrictiveness Index. OECD. Stat. 2021. URL: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FDIINDEX>.
14. Офіційний сайт "Світового банку". URL: <http://www.worldbank.org/>.
15. Formation of the BDO International Business Compass URL: <http://www.bdo-ibc.com/background/data-validity/theoretical-framework/>.
16. Жаліло Я. А., Базилюк Я. Б., Белінська Я. В. Конкуренстоспроможність економіки в умовах глобалізації. Київ: НІСД, 2005. 348 с.
17. ОЕСР. Огляд інвестиційної політики – Україна. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/countries/ukraine/>.
18. ЮНКТАД. Світовий інвестиційний звіт за 2016 рік. URL: <https://unctad.org/system/files/official-document/wir2016/>.
19. Звіт Міжнародного економічного форуму. URL: http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf/.
20. Світовий Банк, Економічний огляд України. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/995361475475802965/Ukraine-economic-update-September>.
21. Офіційні сайти провідних експортно-кредитних агентств світу. URL: 1) <https://www.nexi.go.jp/en/>;
2) https://www.eulerhermes.com/en_global.html; 3) <https://www.exim.gov/>;
4) <https://www.gov.uk/government/organisations/uk-export-finance>; 5) <https://www.coface.com/>;
6) <https://atradius.com/>; 7) <https://www.sek.se/en/>; 8) <https://kuke.com.pl/>; 9) <https://www.eca.gov.ua/>.
22. Пузирьова П. В., Ковальська Ю. Г. Теоретичні аспекти фінансових інвестицій, їх особливості, форми та стратегічні напрями. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 6 (133). С. 83–86.
23. Рудик Ю. В. Управління інвестиційною діяльністю на підприємстві. Наук. кер. П. В. Пузирьова. *Освітньо-інноваційна інтерактивна платформа "Підприємницькі ініціативи"*: матеріали IV Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції (5 грудня 2019 р., м. Київ). Київ: КНУТД, 2019. С. 313–320.